

Agencija za nadzor osiguranja - Crna Gora
Insurance Supervision Agency - Montenegro

**IZVJEŠTAJ O RADU
AGENCIJE ZA NADZOR
OSIGURANJA
U 2022. GODINI**

Sadržaj

1. UVOD	3
2. NADZORNE AKTIVNOSTI	4
2.1 Posredni nadzor nad poslovanjem društava za osiguranje i Udruženja - Nacionalni biro osiguravača Crne Gore	4
2.2 Smjernice o kriterijumima za isplatu dividende društava za osiguranje.....	6
2.3 Neposredni nadzor nad poslovanjem društava za osiguranje i Udruženja - Nacionalni biro osiguravača Crne Gore	7
2.4 Nadzor nad poslovanjem subjekata koji se bave poslovima zastupanja i posredovanja u osiguranju.....	9
3. DRUGA KVANTITATIVNA STUDIJA UTICAJA ZAHTJEVA DIREKTIVE SOLVENTNOST II NA OSIGURAVAJUĆA DRUŠTVA (QIS 2)	10
4. IZVJEŠTAVANJE O TRŽIŠTU OSIGURANJA	10
5. NORMATIVNE AKTIVNOSTI	12
6. RJEŠAVANJE PO PRIGOVORIMA OSIGURANIKA I DRUGIH KORISNIKA OSIGURANJA	16
7. LICENCIRANJE	17
8. ORGANIZACIJA OBUKE I STRUČNOG ISPITA ZA AKTUARE I ZASTUPNIKE I POSREDNIKU U OSIGURANJU	18
8.1 Pripremne aktivnosti organizacije obuke i polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova ovlašćenog aktuara	18
8.2 Organizacija ispitnih rokova za polaganje stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju	19
9. SARADNJA NA UNUTRAŠNJEM I MEĐUNARODNOM PLANU	20
9.1 Saradnja na unutrašnjem planu	20
9.2 Saradnja na međunarodnom planu	22
10. UPRAVLJANJE LJUDSKIM RESURSIMA I INFRASTRUKTURNA UNAPREĐENJA	24
11. USKLAĐIVANJE SA MEĐUNARODNIM STANDARDIMA FINANSIJSKOG IZVJEŠTAVANJA ...	25
12. AKTIVNOSTI NA RAZVOJU FINANSIJSKE EDUKACIJE	26
13. ZAKLJUČNE NAPOMENE	27

1. UVOD

Agencija za nadzor osiguranja je tokom 2022. godine sprovela značajan broj aktivnosti koje su za cilj imale obezbjeđenje stabilnosti i razvoja djelatnosti osiguranja zasnovanog na zdravoj konkurenciji i jednakim uslovima poslovanja, vodeći pri tom računa o zaštiti interesa osiguranika i drugih korisnika osiguranja.

Tokom izvještajnog perioda, Savjet Agencije je održao 27 sjednica (sa ukupno 238 tačaka o kojima se raspravljalo i odlučivalo), od čega 14 sjednica elektronskim putem (u skladu sa Poslovníkom o radu), kao i iz razloga hitnosti za usvajanje određenih materijala.

Aktivnosti Agencije u 2022. godini bile su definisane Operativnim planom rada, ali su u određenoj mjeri bile prilagođavane tekućim okolnostima. Aktivnosti Agencije su u izvještajnom periodu naročito bile usmjerene ka:

- **Proaktivnoj komunikaciji sa sektorom osiguranja**, u cilju razmjene stručnih mišljenja, pravovremenog uočavanja trendova i donošenja usaglašenih mjera i akata radi obezbjeđivanja stabilnosti tržišta i razvoja djelatnosti osiguranja;
- **Ispunjavanju definisanog plana nadzora nad poslovanjem subjekata nadzora**, kroz planirane, ali i vanredne neposredne kontrole subjekata nadzora;
- **Izradi novih i izmjenama i dopunama postojećih podzakonskih akata** na osnovu Zakona o osiguranju i u skladu sa strateškom orijentacijom Agencije ka postepenom usklađivanju crnogorske regulative osiguranja sa zahtjevima EU regulative u oblasti osiguranja;
- **Ažurnom i proaktivnom postupanju po prigovorima osiguranika i drugih lica** na rad društava za osiguranje i drugih subjekata nadzora;
- Početku aktivnosti na **drugoј Kvantitativnoj studiji uticaja (QIS 2) Direktive Solventnost II** na poslovanje crnogorskih osiguravača;
- Početku pripremnih aktivnosti na usklađivanju tržišta osiguranja sa zahtjevima koje uvode **međunarodni standardi finansijskog izvještavanja koji se odnose na djelatnost osiguranja (MSFI 17 i MSFI 9)**;
- **Finansijskoј edukaciji** o djelatnosti osiguranja;
- Pripremnim aktivnostima u **organizaciji obuke i polaganju stručnog ispita za obavljanje poslova ovlašćenog aktuara**, na osnovu Pravilnika o uslovima za polaganje, načinu polaganja i programu stručnog ispita za obavljanje poslova ovlašćenog aktuara;
- **Digitalizaciji polaganja stručnog ispita za zastupnike i posrednike u osiguranju.**

Ovaj Izvještaj je utvrđen na 383. sjednici Savjeta Agencije, održanoj 28. aprila 2023. godine.

2. NADZORNE AKTIVNOSTI

U izvještajnom periodu nadzorne aktivnosti Agencije su obuhvatile posredni nadzor, neposredni nadzor, te donošenje mjera nadzora za one subjekte kod kojih je Agencija utvrdila nezakonitosti i/ili nepravilnosti u poslovanju i praćenje postupanja tih subjekata po izrečenim mjerama nadzora.

2.1 Posredni nadzor nad poslovanjem društava za osiguranje i Udruženja - Nacionalni biro osiguravača Crne Gore

Posredni nadzor nad poslovanjem subjekata na tržištu osiguranja Agencija vrši obradom, praćenjem i analizom finansijskih i drugih izvještaja, poslovne dokumentacije i ostalih podataka i evidencija koje ti subjekti dostavljaju Agenciji u skladu sa propisima ili na zahtjev Agencije, a u cilju procjene finansijskog položaja, rizičnog profila, kvaliteta upravljanja, te sprovođenjem ciljne neposredne kontrole i preduzimanjem supervizorskih mjera kako bi se otklonile prepoznate nepravilnosti i/ili nezakonitosti u poslovanju istih, u skladu s važećim regulatornim okvirom.

U okviru aktivnosti posrednog nadzora, Agencija je u 2022. godini redovno, na kvartalnom i godišnjem nivou, analizirala ključne pokazatelje poslovanja subjekata nadzora kroz postupke redovne posredne kontrole, pri čemu su se sa posebnom pažnjom pratili i sagledavali uticaji visoke inflacije i značajnog pada tržišne vrijednosti crnogorskih državnih obveznica na poslovanje crnogorskih osiguravača. Agencija je, takođe, radila na daljem razvoju nadzornih aktivnosti, naročito u dijelu unaprjeđenja kvaliteta i obuhvata redovnih posrednih kontrola.

Agencija je, u 2022. godini, izvršila **5 (pet) redovnih posrednih kontrola poslovanja društava za osiguranje i Udruženja - Nacionalni biro osiguravača (u daljem tekstu: Nacionalni biro)**, od čega 4 (četiri) redovne kvartalne posredne kontrole i 1 (jednu) redovnu godišnju posrednu kontrolu. Redovne posredne kontrole su sprovedene na osnovu izvještaja, podataka i obavještenja koje su društva za osiguranje i Nacionalni biro dostavili Agenciji tokom 2022. godine, na kvartalnom i godišnjem nivou.

Redovne kvartalne posredne kontrole koje je Agencija sproveda u 2022. godini su obuhvatile kontrolu poslovanja društava za osiguranje i Nacionalnog biroa u četvrtom kvartalu 2021. godine, te prvom, drugom i trećem kvartalu 2022. godine, o čemu su sačinjeni zapisnici. Redovnim kvartalnim posrednim kontrolama su obuhvaćeni ključni pokazatelji poslovanja društava za osiguranje, naročito u dijelu: vlasničke i upravljačke strukture, solventnosti i kapitalne adekvatnosti, likvidnosti, tehničkih rezervi, deponovanja i ulaganja bruto tehničkih rezervi, produkcije, reosiguranja i finansijske ravnoteže,

rezultata poslovanja, ažurnosti u rješavanju i isplati šteta, izvještaja interne revizije i pokazatelja aktuarske posredne kontrole. Redovnim kvartalnim posrednim kontrolama su, takođe, obuhvaćeni i ključni pokazatelji poslovanja Nacionalnog biroa, naročito u dijelu poslovanja Garantnog fonda i ažurnosti u rješavanju odštetnih zahtjeva.

Predmet **redovne godišnje posredne kontrole** poslovanja društava za osiguranje i Nacionalnog biroa, koja je sprovedena u 2022. godini, bilo je poslovanje ovih subjekata u 2021. godini, o čemu je sačinjen zapisnik. Redovnom godišnjom posrednom kontrolom obuhvaćeni su ključni pokazatelji poslovanja društava za osiguranje, naročito u dijelu: vlasničke i upravljačke strukture, solventnosti i kapitalne adekvatnosti, likvidnosti, tehničkih rezervi, deponovanja i ulaganja bruto tehničkih rezervi, produkcije, adekvatnosti trošenja premije i operativne profitabilnosti, reosiguranja i finansijske ravnoteže, rezultata poslovanja, ažurnosti u rješavanju i isplati šteta, rizika u poslovanju društava za osiguranje, sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma, izvještaja interne revizije i pokazatelja aktuarske posredne kontrole. Redovnom godišnjom posrednom kontrolom je, takođe, obuhvaćeno i poslovanje Nacionalnog biroa, u dijelu rezultata njegovog poslovanja, rezultata poslovanja Garantnog fonda i ažurnosti u rješavanju odštetnih zahtjeva.

Agencija je u 2022. godini u posrednom nadzoru sa posebnom pažnjom pratila uticaj pada tržišne vrijednosti državnih obveznica Crne Gore, kao najdominantnijeg oblika imovine u koji su osiguravači uložili sredstva tehničkih rezervi, na poslovanje osiguravača i na obezbjeđenje zakonskih uslova za pokriće tehničkih rezervi. Tržišna vrijednost obveznica države Crne Gore su u periodu od prva tri kvartala 2022. godine zabilježile značajan pad koji je bio najviše izražen kod obveznica sa dospeljećem 2027. i 2029. godine, pri čemu je uticaj volatilnosti cijena ovih obveznica na bilanse osiguravača direktno zavisio od klasifikacije tih obveznica prema *MRS 39 Finansijski instrumenti: priznavanje i mjerenje*. Po ovom pitanju Agencija je u 2022. godini intenzivno komunicirala sa društvima za osiguranje, od kojih je zatražena kvartalna procjena uticaja pada tržišne vrijednosti predmetnih obveznica na obezbjeđenje zakonskih zahtjeva za deponovanje i ulaganje sredstava tehničkih rezervi, zaključno sa 31. 12. 2023. godine. Agencija je navedene projekcije imala u vidu prilikom donošenja izmjena i dopuna Pravilnika o deponovanju i ulaganju sredstava tehničkih rezervi društava za osiguranje na način što je istim, privremeno do 31. 12. 2023. godine, omogućila ulaganje sredstava tehničkih rezervi u potraživanja od osiguranika po osnovu premije osiguranja i saosiguranja sa rokom dospeljeca do 90 dana i potraživanja od reosiguravača po osnovu nastalih šteta iz reosiguranja sa rokom dospeljeca od 90 dana.

U izvještajnom periodu Agencija je organizovala redovne kvartalne sastanke sa društvima za osiguranje na temu pokazatelja i trendova na tržištu osiguranja, sa posebnim akcentom na uticaj visoke i rastuće stope inflacije na finansijsku poziciju osiguravača, te uticaj pada cijena crnogorskih državnih obveznica na poslovanje osiguravača i druga pitanja od značaja za rad društava za osiguranje.

Tokom 2022. godine organizovani su **redovni godišnji sastanci nadzornih organa tržišta osiguranja** u organizaciji austrijskog i slovenačkog supervizora osiguranja. U

organizaciji austrijskog supervizora FMA održani su sastanci kolegijuma Grawe grupe, VIG grupe i Uniqa grupe, dok je u organizaciji slovenačkog supervizora AZN, organizovan sastanak kolegijuma Triglav grupe. Na predmetnim sastancima predstavljeni su pokazatelji konsolidovanog poslovanja osiguravajuće grupe od strane matičnih supervizora grupe, ključni pokazatelji poslovanja ćerki kompanija od strane nacionalnih supervizora, dok su predstavnici krovnog supervizora EU tržišta (EIOPA) prezentovali svoje aktivnosti, te govorili o aktuelnim temama od značaja za superviziju djelatnosti osiguranja. Predmetni sastanci su, takođe, bili prilika da se od strane upravnog odbora osiguravajuće grupe dobiju detaljnije informacije o rezultatima i ključnim pokazateljima grupacije, te da se razgovara o temama od značaja za poslovanje te grupacije na lokalnim tržištima.

U toku 2022 godine, Grawe supervizorski kolegijum i VIG supervizorski kolegijum supervizora su organizovali i sprovedi projekat zajedničke, koordinisane analize, tzv. "CAP" (eng. Coordinated Analytical Priority), na temu ORSA-e (sopstvene procjene rizika i solventnosti), a u cilju zajedničkog sagledavanja procesa i kvaliteta ORSA, na grupnom i nacionalnim nivoima, kao i u cilju razmjene iskustava u vezi sa procjenom ORSA od strane supevizora.

2.2 Smjernice o kriterijumima za isplatu dividende društava za osiguranje

Društva za osiguranje su i u 2022. godini bila dužna da Agenciju prethodno obavijeste o svojoj namjeri da isplate dividendu akcionarima, te da Agenciji dostave informacije i podatke tražene *Smjernicama o kriterijumima za isplatu dividende društava za osiguranje*, najmanje 30 dana prije donošenja odluke o isplati dividende.

Predmetnim Smjernicama koje je Agencija donijela u 2021. godini u Covid-19 okruženju Agencija je preventivno pozvala sva društva za osiguranje da se do daljnjeg suzdrže od isplate dividende svojim akcionarima sve dok postoji neizvjesnost u pogledu trajanja i razvoja pandemije Covid-19 i njenih sveukupnih efekata na makroekonomska kretanja, i pozvala društva na krajnji oprez u pogledu raspodjele dobiti kako bi se očuvao njihov finansijski položaj, te da dobit iz poslovanja prioriteto usmjeravaju ka očuvanju i jačanju sopstvenog kapitala i rezervi. Osiguravajuća društva, koja su i pored prethodno opisanih okolnosti namjeravala isplatiti dividendu svojim akcionarima, bila su dužna obezbijediti i dokazati ispunjenost najmanje sljedećih kriterijuma:

1. da su u prethodne tri godine ostvarila pozitivan neto rezultat;
2. da isplata dividendi akcionarima neće izazvati smanjenje pokazatelja solventnosti ispod 200%;
3. da isplata dividendi ne dovede u pitanje pokriće tehničkih rezervi;
4. da sačine trogodišnji poslovni plan koji sadrži:
 - a) podatke o:
 - planiranim isplatama dividendi;
 - planiranim neto rezultatima;
 - procijenjenim iznosima kapitala;
 - procijenjenim iznosima garantnog kapitala;

- projektovanim pokazateljima solventnosti iz tačke 2;
 - planiranim % pokrivenosti tehničkih rezervi adekvatnim oblicima imovine;
- b) bilans stanja i uspjeha za naredne tri godine (projekcija osnovnih bilansnih pozicija) i
- c) kratko obrazloženje ključnih pretpostavki na osnovu kojih je izvršena projekcija poslovanja društva za naredne tri godine, a koje su od materijalnog značaja za održavanje solventnosti društva za osiguranje u posmatranom periodu.

U 2022. godini tri od devet osiguravajućih društava isplatilo je dividende svojim akcionarima, prethodno obavijestivši Agenciju o namjeri isplate dividende uz obezbjeđivanje dokaza o ispunjenosti kriterijuma definisanih Smjernicama.

2.3 Neposredni nadzor nad poslovanjem društava za osiguranje i Udruženja - Nacionalni biro osiguravača Crne Gore

Neposredni nadzor nad poslovanjem subjekata na tržištu osiguranja se vrši neposrednom kontrolom poslovanja istih, na osnovu neposrednog uvida u poslovanje u poslovnim prostorijama tog subjekta tj. neposrednog uvida u opšte akte, akte poslovne politike i poslovne knjige, dokumentaciju i podatke koji se odnose na poslovanje tog subjekta i intervju sa menadžmentom i licima koja su odgovorna za područja poslovanja koja su predmet kontrole.

Neposredni nadzor Agencije je, u izvještajnom periodu, obuhvatio:

- **5 (pet) postupaka redovnih ciljnih neposrednih kontrola poslovanja društava za osiguranje**, planiranih Operativnim planom rada Agencije za 2022. godinu, čije je sprovođenje započeto i završeno u 2022. godini;
- **završetak 1 (jednog) postupka redovne ciljne neposredne kontrole poslovanja društva za osiguranje**, čije je sprovođenje započeto u IV kvartalu 2021. godine, a završeno u I kvartalu 2022. godine i
- **1 (jedan) postupak vanredne ciljne neposredne kontrole poslovanja društva za osiguranje**, koja nije planirana Operativnim planom rada Agencije za 2022. godinu a čije je sprovođenje započeto u IV kvartalu 2022. godine.

Agencija je sprovela sljedeće redovne neposredne kontrole poslovanja društava za osiguranje, planirane Operativnim planom rada Agencije za 2022. godinu:

- ciljnu neposrednu kontrolu poslovanja jednog društva za životno osiguranje u dijelu sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma;
- ciljnu neposrednu kontrolu poslovanja jednog društva za neživotno osiguranje u dijelu procesa rješavanja šteta za sljedeće vrste osiguranja: osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti, ostala osiguranja imovine, osiguranje motornih vozila i zdravstveno osiguranje;
- ciljnu neposrednu kontrolu poslovanja jednog društva za životno osiguranje u dijelu: funkcionisanja interne revizije, preuzimanja rizika, postojećeg stanja informacionog sistema i reosiguranja;

- ciljnu neposrednu kontrolu poslovanja jednog društva za neživotno osiguranje u dijelu postojećeg stanja informacionog sistema i
- ciljnu neposrednu kontrolu poslovanja jednog društva za neživotno osiguranje u dijelu: funkcionisanja interne revizije, preuzimanja rizika, reosiguranja, deponovanja i ulaganja sredstava društva, procesa rješavanja šteta i načina obračuna tehničkih rezervi.

O sprovedenim redovnim ciljnim neposrednim kontrolama sačinjeni su zapisnici sa nalazima i zaključcima o utvrđenim nepravilnostima i/ili nezakonitostima u poslovanju, koji su dostavljeni društvima za osiguranje.

Na osnovu ovih neposrednih kontrola, Agencija je utvrdila određeni broj nezakonitosti i nepravilnosti u poslovanju društava za osiguranje, koje su se prvenstveno odnosile na:

- nepostupanje u skladu sa članom 1016 Zakona o obligacionim odnosima u vezi sa propisanim rokovima za rješavanje odštetnih zahtjeva,
- nepostupanje u skladu sa članom 999 Zakona o obligacionim odnosima i Pravilnikom o sadržini obrasca polise osiguranja od autoodgovornosti u vezi sa propisanim obaveznim elementima polise osiguranja,
- nepostupanje po Pravilniku o bližim kriterijumima i načinu obračunavanja tehničkih rezervi za rezervisane štete,
- neusklađenost internog akta društva za osiguranje sa Zakonom o osiguranju u dijelu odredbi koje se odnose na internu reviziju,
- nepostupanje u skladu sa Mišljenjem Agencije o primjeni člana 12 Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju;
- nepostupanje u skladu sa Međunarodnim standardima profesionalne prakse interne revizije,
- nepostojanje odgovarajuće i pregledne organizacije sa jasnom raspodjelom ovlašćenja i odgovornosti, uz upravljanje sukobom interesa, u poslovnom procesu rješavanja odštetnih zahtjeva;
- neadekvatno upravljanje IT rizicima u skladu sa najboljim praksama i standardima u ovoj oblasti,
- nepostupanje u skladu sa internim aktima subjekata nadzora kojima su uređeni: postupak za procjenu i likvidaciju šteta, rad Komisije za prigovore, postupak rada prilikom izrade polisa osiguranja, provjera ispravnosti obračuna prenosne premije, matematičko-tehničke osnove osiguranja, upravljanje informacionim sistemima i prenos poslova.

Na osnovu ciljne neposredne kontrole jednog društva za neživotno osiguranje (koja je započeta tokom 2022. godine) pokrenut je prekršajni postupak u prvom kvartalu 2023. godine protiv pravnog lica (koje je bilo u ugovornom odnosu sa predmetnim društvom za osiguranje) i odgovornog lica u tom pravnom licu jer je isto u svom nazivu odnosno nazivu usluge koristilo riječ "osiguranja" suprotno članu 14 Zakona o osiguranju.

U prvom kvartalu 2022. godine Agencija je završila postupak ciljne neposredne kontrole poslovanja jednog društva za neživotno osiguranje, koja je započeta u IV kvartalu 2021. godine a koja je obuhvatila sljedeća područja poslovanja: način obračuna tehničkih

rezervi i analiza dovoljnosti istih, deponovanje i ulaganje sredstava društva, reosiguranje, funkcionisanje interne revizije, preuzimanje rizika i proces rješavanja šteta. U izvještajnom periodu Agencija je izvršila analizu prigovora društva na zapisnik o ciljnoj neposrednoj kontroli, te za utvrđene nezakonitosti odnosno nepravilnosti u poslovanju donijela mjere nadzora koje su dostavljene tom subjektu i čija se realizacija prati.

Agencija je, takođe, krajem 2022. godine pokrenula postupak vanredne neposredne kontrole jednog društva za neživotno osiguranje u dijelu poslovnih odnosa tog društva i poslovnih saradnika.

U 2022. godini Agencija je društvima za osiguranje na osnovu neposrednih kontrola, izrekla ukupno 18 (osamnaest) mjera nadzora, i to:

- **6 (šest) rješenja o izricanju mjere nadzora i**
- **12 (dvanaest) mjera upozorenja.**

Društva za osiguranje su postupila po dospjelim nalogima iz izrečenih mjera nadzora.

2.4 Nadzor nad poslovanjem subjekata koji se bave poslovima zastupanja i posredovanja u osiguranju

Aktivnosti Agencije u dijelu neposrednog nadzora nad poslovanjem subjekata na crnogorskom tržištu osiguranja koji se bave poslovima zastupanja i posredovanja u osiguranju su, u izvještajnom periodu, obuhvatile **1 (jedan) postupak ciljne neposredne kontrole poslovanja društva za posredovanje u osiguranju**, planiran Operativnim planom rada Agencije za 2022. godinu, čije je sprovođenje započeto i završeno u 2022. godini. Predmet ove neposredne kontrole je usklađenost obavljanja djelatnosti subjekta nadzora sa Zakonom o osiguranju i provizija za poslove posredovanja u osiguranju.

Agencija je o sprovedenoj neposrednoj kontroli sačinila zapisnik koji je dostavljen kontrolisanom subjektu. U predmetnoj kontroli nijesu utvrđene nezakonitosti odnosno nepravilnosti u poslovanju, pa u izvještajnom periodu nije bilo mjera nadzora izrečenih subjektima koji se bave poslovima zastupanja i posredovanja u osiguranju kroz neposredni nadzor.

U postupku kontinuiranog posrednog nadzora Agencija je jednom društvu za posredovanje u osiguranju izrekla mjeru nadzora zbog kršenja Pravilnika o sadržaju izvještaja i drugih obavještenja i podataka koji se dostavljaju Agenciji za nadzor osiguranja i o načinu i rokovima njihovog dostavljanja, u dijelu redovnog izvještavanja, nakon čega je, a zbog nepostupanja po izrečenoj mjeri, Agencija donijela Rješenje o uslovnom oduzimanju dozvole, pri čemu je subjekat nadzora u prvom kvartalu 2023. godine postupio u skladu sa mjerom nadzora.

3. DRUGA KVANTITATIVNA STUDIJA UTICAJA ZAHTJEVA DIREKTIVE SOLVENTNOST II NA OSIGURAVAJUĆA DRUŠTVA (QIS 2)

Imajući u vidu da je Crna Gora obavezna danom pristupanja EU započeti sa primjenom Direktive Solventnost II, te da je riječ o veoma kompleksnom regulatornom okviru koji uvodi nove zahtjeve solventnosti, metodološki značajno različite od onih u postojećem regulatornom okviru (Solventnost I), Agencija je u 2022. godini pokrenula **drugu Kvantitativnu studiju uticaja (QIS 2) Direktive Solventnost II na poslovanje osiguravača u Crnoj Gori**. Cilj predmetne studije je testiranje uticaja kvantitativnih zahtjeva prvog stuba Solventnosti II na adekvatnost kapitala, tehničke rezerve, vrednovanje imovine i obaveze društava za osiguranje prema podacima društava za osiguranje sa stanjem na dan 31. decembar 2021. godine i ocjena nivoa spremnosti i kapaciteta društava za osiguranje za implementaciju kvantitativnih zahtjeva Direktive Solventnost II.

Sva društva za osiguranje su se odazvala pozivu Agencije i delegirala svoje predstavnike u radne timove formirane za potrebe sprovođenja QIS 2 kojima koordiniraju predstavnici Agencije, i to:

- Radni tim za vrednovanje imovine i obaveza (izuzev vrednovanja tehničkih rezervi) i sopstvenih sredstava;
- Radni tim za vrednovanje tehničkih rezervi;
- Radni tim za obračun zahtijevanog solventnog kapitala SCR (standardna formula) i minimalnog zahtijevanog kapitala MCR.

U izvještajnom periodu pripremljene su **Tehničke informacije za sprovođenje QIS 2** i definisani su **kvantitativni obrasci izvještavanja**. Društva za osiguranje su Agenciji, uz popunjene kvantitativne obrasce izvještavanja, dostavila i detaljno objašnjenje svih materijalnih razlika u osnovama, metodama i glavnim pretpostavkama koje su osiguravači koristili za vrednovanje imovine, tehničkih rezervi i drugih obaveza za potrebe ove studije (tj. prema Solventnost II okviru) i onih koji su koristili za njihovo vrednovanje u aktuelnim finansijskim izvještajima (statutarni bilans).

Za 2023. godinu je planiran nastavak aktivnosti analize dostavljenih kvantitativnih obrazaca izvještavanja i izrada izvještaja o sprovedenoj QIS 2 studiji.

4. IZVJEŠTAVANJE O TRŽIŠTU OSIGURANJA

Agencija je u 2022. godini obavljala aktivnosti koje obuhvataju prikupljanje, analizu i objavljivanje relevantnih podataka i izvještaja o tržištu osiguranja sa ciljem blagovremenog i adekvatnog informisanja javnosti i korisnika usluga osiguranja.

U okviru svojih nadležnosti, Agencija je redovno informisala javnost o relevantnim aktivnostima i drugim informacijama sa tržišta osiguranja, izmjenama važeće i donošenju nove regulative, kao i o podacima o učesnicima na tržištu osiguranja u Crnoj Gori.

Na osnovu praćenja i analiza, finansijskih, statističkih i drugih podataka i izvještaja društava za osiguranje i drugih subjekata nadzora, Agencija je tokom 2022. godine sprovodila aktivnosti na pripremi internih analiza i na pripremi izvještaja o pokazateljima poslovanja, stanja i trendova na tržištu osiguranja, na mjesečnom, kvartalnom i godišnjem nivou i sprovodila aktivnosti u cilju obezbjeđivanja primjene regulative u ovom domenu.

Agencija je u toku 2022. godine u domenu praćenja i analize tržišta i izvještavanja, realizovala, između ostalog, i sljedeće aktivnosti:

- u domenu izvještavanja na internet stranici Agencije objavljeno je:
 - **12 mjesečnih izvještaja** sa preliminarnim podacima o broju osiguranja, visini bruto fakturisane premije po vrstama osiguranja i po društvima za osiguranje, broju šteta za rješavanje, broju i iznosu riješenih šteta po vrstama osiguranja;
 - **4 kvartalna izvještaja** sa preliminarnim podacima o visini bruto fakturisane premije, zarađenoj bruto premiji, ukupnoj aktivi, finansijskim rezultatima poslovanja prije oporezivanja po društvima za osiguranje, te agregatni bilansi stanja društava za osiguranje i podaci o visini bruto fakturisane premije, visini zarađene bruto premije i broju i visini riješenih šteta po vrstama osiguranja.
- izrađen je Izvještaj o stanju na tržištu osiguranja Crne Gore za 2021. godinu, koji je obuhvatio analizu najznačajnijih trendova, pokazatelja stanja na tržištu osiguranja, pokazatelja poslovanja društava za osiguranje, kao i podatke prikazane od strane Nacionalnog biroa osiguravača;
- pripremljene su kvartalne analize tržišta osiguranja, sa relevantnim informacijama i pokazateljima poslovanja društava za osiguranje kao i pokazateljima stanja i trendova na tržištu osiguranja;
- prikupljeni su i objavljeni godišnji finansijski iskazi sa mišljenjem revizora društava za osiguranje u skladu sa Zakonom o reviziji, kao i kvartalni finansijski iskazi u skladu sa Zakonom o računovodstvu;
- pripremljena su i tri kvartalna izvještaja o tržištu osiguranja za potrebe radnih tijela za Privrednu komoru Crne Gore;
- pripremljeni su podaci o tržištu osiguranja u skladu sa Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike za potrebe MONSTAT-a za četiri kvartala;
- prikupljeni su i analizirani statistički i finansijski podaci koje društva za posredovanje, odnosno za zastupanje u osiguranju, ovlašćeni zastupnici-preduzetnici i banke koje obavljaju poslove zastupanja u osiguranju, u okviru redovnog izvještavanja dostavljaju za potrebe nadzora na godišnjem nivou.

Pored navedenog, sprovedene su aktivnosti u domenu ciljnih istraživanja i analiza, u određenim segmentima poslovanja subjekata nadzora i tržišta osiguranja, u okviru posrednog nadzora Agencije.

Agencija je u prethodnom periodu značajno unaprijedila poslovne procese u oblasti izvještavanja i istraživanja tržišta osiguranja. Unaprjeđenja su postignuta prije svega u

pogledu kvaliteta i sadržaja nadzornih podataka koji su uspostavljeni novim podzakonskim okvirom u ovom domenu, kao i u pogledu efikasnosti i pouzdanosti procesa prikupljanja, obrade, verifikacije i analize nadzornih podataka, implementacijom novog softverskog rješenja za prikupljanje i obradu nadzornih podataka tržišta osiguranja i primjenom pune digitalizacije u domenu nadzornog izvještavanja Agencije. Fokus razvojnih aktivnosti u 2022. godini je bio usmjeren na implementaciju dijela novog okvira nadzornog izvještavanja Agencije za koje podzakonskom reglativom predviđena odložena primjena, zbog potrebnih infrastrukturnih usklađivanja informacionih sistema društava za osiguranje u cilju obuhvata novih statističkih podataka. Novi djelokrug nadzornog izvještavanja je uspješno implementiran i uspostavljena je puna funkcionalnost i ovog dijela izvještavanja digitalnim putem u okviru portala (<https://portal.ano.me>).

Agencija je u 2022. godini izvršavala sve obaveze koje proističu iz članstva u Savjetu za finansijsku stabilnost, a koje se između ostalog odnose na prikupljanje, analizu i pripremu kvartalnih izvještaja o statističkim podacima (struktura bruto fakturisane premije, broj osiguranja po vrstama osiguranja, broj i iznos riješenih šteta po vrstama osiguranja, podaci o strukturi kapitala i rezervi cjelokupnog tržišta osiguranja, strukturi i visini tehničkih rezervi i njihovom deponovanju i ulaganju, obračunu kapitala i garantnog kapitala i procjene adekvatnosti kapitala, solventnosti, likvidnosti, kao i agregatni bilans stanja i bilans uspjeha) i prikupljanje statističkih podataka, za potrebe analize i pripreme mjesečnih izvještaja o strukturi bruto fakturisane premije po vrstama osiguranja, broju osiguranja i broju i iznosu riješenih šteta po vrstama osiguranja.

5. NORMATIVNE AKTIVNOSTI

U januaru 2022. godine su stupili na snagu **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona osiguranju** ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 078/06, 019/07, "Službeni list Crne Gore", br. 053/09, 073/10, 040/11, 045/12, 006/13, 055/16, 146/21) i **Zakon o izmjenama i dopunama zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju** ("Službeni list Crne Gore", br. 146/21).

Osnovni razlog za donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju je bila obaveza usklađivanja Zakona o osiguranju sa Zakonom o državnoj upravi, kojim je izmijenjen status Agencije za nadzor osiguranja i ista uvedena u sistem državne uprave. Razlog za izmjenu proizilazi iz prakse nadzora nad djelatnošću osiguranja, koja ukazuje na neophodnost kontinuiranog postupnog unaprjeđenja regulatornih standarda, kako bi se omogućio stepen zaštite interesa osiguranika, korisnika osiguranja i trećih lica adekvatan međunarodnom odnosno evropskom nivou. Ispravan pristup ovoj vrsti regulacije podrazumijeva postupni prelazak na naprednije regulatorne režime, kako bi se umanjili potencijalni stresovi po tržišne učesnike. Upravo to se pokušalo postići ovim propisom, naročito kada se imaju u vidu zahtjevi koje postavljaju aktuelni EU standardi sadržani u nacrtu Zakona o osiguranju, koji transponuje u cjelosti direktivu Solventnost II i Direktivu o distribuciji osiguranja u crnogorsko zakonodavstvo, a koji je Programom

rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu planiran za donošenje u četvrtom kvartalu 2023. godine uz početak primjene od dana pristupanja Crne Gore EU.

Razlozi za donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju su bili prije svega u obavezi usaglašavanja domaće regulative sa propisima Evropske unije. Pored navedenog razloga, prepoznata je i neophodnost unaprjeđenja propisa kroz usaglašavanje sa praksom i dosadašnjim iskustvima u primjeni važećeg Zakona. Usvojene izmjene predstavljaju usaglašavanje sa evropskom pravnom tekovinom i to sa Direktivom 2009/103/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 16.09.2009. godine o osiguranju od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i obavezi osiguranja od te odgovornosti i Regulativom (EZ) br. 785/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta od 21.04.2004. godine o zahtjevima za osiguranje za vazdušne prevoznike i operatore vazduhoplova. Navedeno je u sklopu obaveza koje je Crne Gora preuzela potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) kojim se obavezala da će svoju regulativu kontinuirano usklađivati sa regulativom EU.

U decembru 2022. godine Savjet Agencije je donio i uputio Vladi Crne Gore na saglasnost **novi Statut Agencije za nadzor osiguranja** koji je stupio na snagu 4. aprila 2023. godine. Razlog za izradu novog Statuta Agencije za nadzor osiguranja je obaveza usklađivanja sa izmjenama Zakona o osiguranju koje su stupile na snagu 8. januara 2022. godine, a kojim je predmetni propis usklađen sa zahtjevima Zakona o državnoj upravi.

Tokom izvještajnog perioda, Agencija za nadzor osiguranja je kontinuirano radila na revidiranju i usklađivanju svojih pravilnika sa novitetima koje je donio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona osiguranju. S tim u vezi, u toku 2022. godine, Agencija za nadzor osiguranja je donijela niz podzakonskih akata:

1. Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje dozvole za obavljanje poslova osiguranja i kriterijumima za ocjenu podobnosti budućih kvalifikovanih imalaca i članova organa upravljanja;
2. Pravilnik o bližim dokazima o ispunjenosti uslova za izdavanje dozvole za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranja;
3. Pravilnik o utvrđivanju rezultata poslovanja, raspoređivanju ostvarene dobiti, pokriću gubitka i mjerama za pokriće gubitka;
4. Pravilnik o uslovima za polaganje, načinu polaganja i programu stručnog ispita za obavljanje poslova ovlašćenog aktuara;
5. Pravilnik o bližem načinu vršenja nadzora nad poslovanjem društava za osiguranja;
6. Pravilnik o deponovanju i ulaganju sredstava tehničkih rezervi društva za osiguranje;
7. Pravilnik o sadržini i načinu polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranja;
8. Pravilnik o bližem sadržaju izvještaja o spoljnoj reviziji u društvu za osiguranja;
9. Pravilnik o intelektualnim i tehničkim uslugama koje se mogu obavljati pored poslova posredovanja odnosno zastupanja u osiguranja;
10. Pravilnik o bližem načinu obavljanja poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju i pružanja intelektualnih i tehničkih usluga.

Pravilnikom o bližim uslovima za izdavanje dozvole za obavljanje poslova osiguranja i kriterijumima za ocjenu podobnosti budućih kvalifikovanih imalaca i članova organa upravljanja bliže je propisana dokumentacija koja se dostavlja uz zahtjeve za izdavanje dozvole za rad društvima za osiguranje, a u dijelu propisanih dokaza i dokumenatacije za kvalifikovane imoce i lica koja su članovi organa upravljanja primjenjivaće se i u postupcima davanja saglasnosti za sticanje ili povećanje kvalifikovanih učešća i za imenovanje novih članova organa upravljanja u već postojećim društvima za osiguranje.

Pravilnik o bližim dokazima o ispunjenosti uslova za izdavanje dozvole za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju, donešen je kao obaveza propisana članom 51 stav 3 Zakona o osiguranju, koji propisuje da regulatorni organ utvrđuje bliži način obavljanja poslova posredovanja u osiguranju, dok je članom 65 stav 8 propisano da Agencija za nadzor osiguranja utvrđuje bliži način obavljanja poslova zastupanja u osiguranju.

Pravilnik o utvrđivanju rezultata poslovanja, raspoređivanju ostvarene dobiti, pokriću gubitka i mjerama za pokriće gubitka je donešen kako bi se terminologija uskladila sa aktuelnom terminologijom Zakona o osiguranju pogotovu u dijelu akcijskog kapitala i kapitalnih zahtjeva. Predloženom izmjenom postiže se stvarni smisao norme, te se usmjeravaju društva za osiguranje na adekvatan redosljed postupaka u slučaju potrebe pokrivanja nastalih gubitaka u poslovanju.

Pravilnik o uslovima za polaganje, načinu polaganja i programu stručnog ispita za obavljanje poslova ovlašćenog aktuara je donešen u cilju unaprjeđenja postupka organizacije i sprovođenja stručnog ispita, a naročito tehničko unaprjeđenje pravilnika u dijelu priznavanja dijela aktuarskog ispita.

Pravilnikom o bližem načinu vršenja nadzora nad poslovanjem društava za osiguranja, se propisuju odredbe kojima su definisani uslovi, prava i obaveze prilikom sprovođenja nadzora, postupak prilikom sačinjavanja zapisnika, izricanje mjera propisanih zakonom.

Pravilnik o deponovanju i ulaganju sredstava tehničkih rezervi društva za osiguranje je donešen na osnovu člana 90, stav 2 Zakona o osiguranju, kojim je propisano da Agencija za nadzor osiguranja može propisati i druge vrste deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi. Uzimajući u obzir navedeno, dodate su određene vrste ulaganja i ograničenja za ta ulaganja na osnovu stručnih analiza Agencije koje su sprovedene nakon što su konstatovani značajni tržišni poremaćaji koji su negativno uticali na pad vrijednosti crnogorskih državnih obveznica, koje u najvećoj mjeri pokrivaju tehničke rezerve društava za osiguranje.

Pravilnikom o sadržini i načinu polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju uređen je postupak polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju.

Kako su pokrenute aktivnosti u cilju automatizacije cijelog procesa, Agencija je obezbijedila odgovarajući softver koji će koristiti za potrebe održavanja ispita, a koji će raditi na osnovu baze ispitnih pitanja koja proizilaze iz regulative utvrđene pravilnikom.

Pravilnik o bližem sadržaju izvještaja o spoljnoj reviziji u društvu za osiguranja je donešen budući da crnogorsko tržište trenutno ne raspolaže dovoljnim brojem aktuara koji su stekli ovlašćenje za obavljanje aktuarskih poslova koja društvo za reviziju može angažovati za realizaciju propisane obaveze iz člana 8 stav 2 tačka 5 Pravilnika o bližem sadržaju izvještaja o spoljnoj reviziji u društvu za osiguranje, ocijenjeno je da je neophodno da se produži rok u kojem se za predmetnu obavezu može angažovati i lice koje ima ovlašćenje za obavljanje aktuarskih poslova izdato od nadležnog organa ili koje je položilo stručni ispit u skladu sa programom obrazovanja aktuara usvojenim od strane međunarodnih i evropskih udruženja aktuara, ako nije zaposleno ili na drugi način angažovano u društvu za osiguranje koje je predmet revizije ili u društvu povezanom sa tim društvom i to zaključno sa revizijom finansijskih izvještaja koji se odnose na 2024. godinu.

Pravilnik o intelektualnim i tehničkim uslugama koje se mogu obavljati pored poslova posredovanja odnosno zastupanja u osiguranju je donešen na osnovu člana 51 stav 2 Zakona o osiguranju kojim je propisano da društvo za posredovanje u osiguranju može pružati i intelektualne i tehničke usluge u vezi sa poslovima osiguranja, u skladu sa propisom regulatornog organa, a članom 65 stav 3 propisano da pored poslova zastupanja u osiguranju društvo za zastupanje u osiguranju i preduzetnik - zastupnik u osiguranju može pružati i intelektualne i tehničke usluge u vezi sa poslovima osiguranja, u skladu sa propisom regulatornog organa.

Pravilnik o bližem načinu obavljanja poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju i pružanja intelektualnih i tehničkih usluga usvojen je donešen na osnovu člana 51 stav 3 Zakona o osiguranju kojim je propisano da Agencija za nadzor osiguranja kao regulatorni organ utvrđuje bliži način obavljanja poslova posredovanja u osiguranju, dok je članom 65 stav 8 propisano da Agencija utvrđuje bliži način obavljanja poslova zastupanja u osiguranju.

Pored prethodno navedenih, u izvještajnom periodu pripremljeni su i nacrti **Pravilnika o sistemu upravljanja u društvima za osiguranje** i **Pravilnika o bližem sadržaju i načinu pružanja informacija koje pruža društvo za osiguranje** koji su formalno stupili na snagu u prvom kvartalu 2023. godine.

U **Pravilniku o sistemu upravljanja u društvima za osiguranje**, za koji se pravni osnov crpi iz člana 46a stav 6 i člana 100 stav 4 Zakona o osiguranju, propisan je bliži postupak i minimalni obuhvat sistema upravljanja u društvu za osiguranje i bliži način uspostavljanja i sprovođenja sistema upravljanja rizicima, kao i način identifikacije, mjerenja, praćenja i upravljanja rizicima kojima je u poslovanju izloženo ili bi moglo biti izloženo društvo za osiguranje. Ovim propisom se uvodi obaveza uređenja sistema upravljanja u društvu za osiguranje shodno standardima primjenljivim u važećoj EU regulativi. Agencija se, pri izradi ovog akta i odlučivanju o opsežnosti pojedinih odredbi, vodila raspoloživom

regulativom iz te oblasti – zahtjevima postavljenim direktivom Solventnost II, Delegiranom uredbom 2015/35/EC, smjernicama Evropskog regulatora osiguranja i penzionih fondova (EIOPA), kao i dostupnim primjerima uporedne regulative koji na određeni način uređuju ovaj sistem.

U Pravilniku o bližem sadržaju i načinu pružanja informacija koje pruža društvo za osiguranje propisano je da regulatorni organ propisuje bliži sadržaj i način pružanja informacija koje je društvo za osiguranje dužno da prije zaključenja ugovora o osiguranju pruža ugovorniku . Agencija za nadzor osiguranja se prilikom izrade predmetnog pravilnika vodila važećim standardima u pogledu predugovornog informisanja, a koji su sadržani u Direktivi (EU) 2016/97 Evropskog parlamenta i Vijeća o distribuciji osiguranja od 20. januara 2016. godine, Uredbi (EU) br. 1286/2014 Evropskog parlamenta i Vijeća od 26. novembra 2014. o dokumentima s ključnim informacijama za upakovane investicione proizvode za male ulagače i investicione osiguravajuće proizvode (PRIIP-ovi) i drugoj važećoj regulativi iz ove oblasti.

Ranije važeći pravilnici kojima je bliže uređivana materija obaveznog osiguranja u saobraćaju su stavljeni van pravne snage donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju.

U 2022. godini Agencija je uzela učešće u radu radne grupe formirane od strane Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore za izradu teksta predloga Uredbe o osiguranju izvoza od netržišnih rizika, u skladu sa važećim propisima Crne Gore, direktivama i preporukama EU - poglavlje 30 Vanjski poslovi. Pored predstavnika Agencije, predmetnu radnu grupu čine predstavnici Ministarstva finansija, Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, Agencije za zaštitu konkurencije i Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore. Stručna podrška je pružena od strane Hrvatske banke za obnovu i razvoj koju je obezbijedilo Ministarstvo finansija, kao predlagač predmetne uredbe. Radna grupa je završila svoj zadatak, te je pripremila tekst predloga Uredbe o osiguranju izvoza od netržišnih rizika i izradila RIA izvještaj (izvještaj o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa).

Takođe, u izvještajnom periodu Agencija za nadzor osiguranja je, sa dva zaposlena koji su imenovani u radnoj grupi koju je formirala Centralna banka Crne Gore učestvovala u izradi predloga nacrtu Zakona o finansijskim konglomeratima za čiju izradu koordinira Centralna banka Crne Gore. Rad na nacrtnoj verziji zakonskog teksta se nastavlja i u 2023. godine.

6. RJEŠAVANJE PO PRIGOVORIMA OSIGURANIKA I DRUGIH KORISNIKA OSIGURANJA

Imajući u vidu nadležnosti propisane članom 177 Zakona o osiguranju, Agencija za nadzor osiguranja, kao organ nadležan za postupanje po prigovorima ugovarača osiguranja, osiguranika i drugih lica koja imaju određena prava po osnovu ugovora o

osiguranju, je u toku 2022. godine **primila ukupno 38 prigovora**, od kojih se 36 odnosilo na postupanje društava za osiguranje, a 2 na postupanje Nacionalnog biroa osiguravača.

U dijelu prigovora na rad društava za osiguranje, od ukupno 36 prigovora:

- 20 prigovora odnosilo se na naknadu štete po osnovu osiguranja od autoodgovornosti, i to u vezi sa obračunom i isplatom nespornog dijela štete, odnosno primjenom bonus malus sistema;
- 7 prigovora odnosilo se na naknadu štete po osnovu osiguranja od posljedica nesrećnog slučaja (nezgode);
- 4 prigovora odnosilo se na naknadu štete, isplatu osigurane sume ili kapitalizacije po osnovu osiguranja života;
- 2 prigovora odnosila su se na naknadu štete po osnovu osiguranja imovine;
- jedan prigovor odnosio se na kasko osiguranje;
- jedan prigovor odnosio se zdravstveno osiguranje, i
- jedan prigovor odnosio se putno zdravstveno osiguranje.

Od 2 prigovora na rad Nacionalnog biroa osiguravača, jedan prigovor se odnosio na naknadu štete, a jedan na regresni postupak.

U pogledu rezultata postupaka po prigovorima, postupak rješavanja po svim prigovorima je okončan.

Od ukupnog broja riješenih:

- **22 prigovora bilo je neosnovano** – podnosilac nije dostavio potrebnu dokumentaciju na kojoj bazira prigovor ili je društvo u postupku naknade štete ispoštovalo sve obaveze shodno primjenjivim zakonskim i podzakonskim propisima i uslovima osiguranja koji se primjenjuju na polisu;
- **10 prigovora je bilo osnovano**, pa je u postupku rješavanja prigovora, u dogovoru sa podnosiocem prigovora, društvo isplatilo dodatni iznos na ime naknade štete, odnosno sa podnosiocem je potpisano vansudsko poravnanje;
- po tri prigovora postupak je obustavljen, iz razloga što je podnosilac povukao prigovor ili odustao od daljeg postupka pred Agencijom ili je pokrenuo postupak pred Centrom za alternativno rješavanje sporova, odnosno nadležnim sudom.

Predmet prigovora najčešće je bilo postupanje društava za osiguranje po zahtjevima za naknadu štete, u pogledu načina procjene štete, obračuna naknade štete, zahtijevane dokumentacije za dodatni iznos prvobitno opredijeljene naknade ili osnova za odbijanje odštetnog zahtjeva.

7. LICENCIRANJE

U dijelu svojih nadležnosti vezanih za ulazak novih subjekata na tržište osiguranja odnosno licenciranja subjekata - izdavanje dozvola za rad, saglasnosti, ovlaštenja i odobrenja za obavljanje određenih poslova, Agencija je postupala po primljenim zahtjevima te je tokom 2022. godine društvima za osiguranje izdala:

- 5 odobrenja na izbor spoljnog revizora (član 168 Zakona);
- 3 saglasnosti na statut (član 39 Zakona);
- 6 saglasnosti za imenovanje članova odbora direktora (čl. 49 Zakona);
- 3 saglasnosti za imenovanje izvršnog direktora (čl. 49 i 50 Zakona);
- 37 saglasnosti za obavljanje poslova posredovanja i zastupanja u osiguranju (čl. 60 i 72 Zakona);

U toku 2022. godine, Agencija je postupajući po službenoj dužnosti, prateći izvršavanje zakonskih obaveza kao i promjene koje su se dešavale na tržištima finansijskih usluga u Crnoj Gori, donijela dva rješenja o ukidanju dozvole za obavljanje poslova zastupanja u osiguranju. Dozvole su ukinute iz razloga što su subjekti nadzora izvršili promjenu svojih djelatnosti.

Kada su u pitanju saglasnosti izdate Nacionalnom birou, Agencija je tokom 2022. godine, shodno nadležnostima propisanim Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju, u redovnom postupku donijela Rješenje o davanju saglasnosti na odluku o visini redovnog doprinosa Garantnom fondu za 2023. godinu ("Službeni list Crne Gore", br. 146/22 od 28.12.2022).

U dijelu prenosa poslova u smislu Pravilnika o prenosu poslova društava za osiguranje, u toku 2022. godine, Agenciji nijesu dostavljena obavještenja i dokumentacija za poslove odnosno poslovne procese, koje društva namjeravaju da prenesu na druga lica.

8. ORGANIZACIJA OBUKE I STRUČNOG ISPITA ZA AKTUARE I ZASTUPNIKE I POSREDNIKU U OSIGURANJU

8.1 Pripremne aktivnosti organizacije obuke i polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova ovlašćenog aktuara

Polazeći od prepoznate potrebe za edukacijom aktuarskog kadra u Crnoj Gori, te uzimajući u obzir značaj i ulogu aktuara za predstojeće uvođenje režima Solventnost II i implementaciju standarda MSFI 17, Agencija je, u novembru 2022. godine, objavila **Poziv za prijavljivanje za obuku i polaganje stručnog ispita za obavljanje poslova ovlašćenog aktuara**, na osnovu Pravilnika o uslovima za polaganje, načinu polaganja i programu stručnog ispita za obavljanje poslova ovlašćenog aktuara. Polazeći od broja kandidata koji su se prijavili na predmetni Poziv, Savjet Agencije je donio Odluku o organizovanju obuke i polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova ovlašćenog aktuara, koji obuhvata ispite iz 15 predmeta: *Finansijska matematika, Vjerovatnoća i matematička statistika, Ekonomija, Računovodstvo osiguranja, Stohastičko modeliranje, Modeli doživljenja, Aktuarska matematika I, Aktuarska matematika II, Investicije i upravljanje imovinom, Neživotno osiguranje, Životno osiguranje, Penzijsko osiguranje, Zdravstveno osiguranje, Profesionalizam i etički kodeks i Domaće zakonodavstvo*. Planirano je da se sa drugim ciklusom aktuarske edukacije otpočne u 2023. godini te da

se obuka za sve predmete koji su dio stručnog ispita i dio ispitnih rokova za te predmete sprovedu tokom 2023. i 2024. godine, dok će se u 2025. godini eventualno organizovati treći ispitni rokovi iz istih.

8.2 Organizacija ispitnih rokova za polaganje stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju

U 2022. godini su održana **tri ispitna roka za polaganje stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju.**

Stručni ispit za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju se polaže za obavljanje poslova:

1. posredovanja i zastupanja u osiguranju,
2. posredovanja u osiguranju,
3. zastupanja u osiguranju.

Stručni ispit za obavljanje poslova posredovanja i zastupanja u osiguranju obuhvata provjeru znanja iz predmeta: Osnovi osiguranja, Privredno pravo, Obligaciono pravo, Posredovanje u osiguranju i Zastupanje u osiguranju.

Stručni ispit za obavljanje poslova posredovanja u osiguranju obuhvata provjeru znanja iz predmeta: Osnovi osiguranja, Privredno pravo, Obligaciono pravo i Posredovanje u osiguranju.

Stručni ispit za obavljanje poslova zastupanja u osiguranju obuhvata provjeru znanja iz predmeta: Osnovi osiguranja, Privredno pravo, Obligaciono pravo i Zastupanje u osiguranju.

U **dodatnom februarskom ispitnom roku 2022. godine** za polaganje stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju, koji je bio prvi ispitni rok u 2022. godini, prijavilo se ukupno 61 kandidat, i to 47 kandidata za polaganje stručnog ispita u cijelini (15 kandidata za poslove posredovanja i zastupanja u osiguranju, 32 kandidata za poslove zastupanja u osiguranju) i 14 kandidata za polaganje dijela stručnog ispita (od ukupno 17 kandidata koji su to pravo ostvarili u prethodnom roku - novembarski rok 2021. godine). Na stručni ispit izašao je 51 kandidat od ukupno prijavljenih 61 kandidata, koja su ostvarila sljedeći uspjeh:

- 18 kandidata je položilo stručni ispit;
- 14 kandidata su stekli pravo da polažu dio stručnog ispita u narednom ispitnom roku;
- 19 kandidata nije položilo stručni ispit.

U **majskom ispitnom roku 2022. godine** za polaganje stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju prijavio 41 kandidat. Na ispit je izašlo 38 kandidata, od kojih je 25 kandidata položilo stručni ispit u cjelosti dok je 12 kandidata ostvarilo status „ispit djelimično položen“ i upućeni su na polaganje dijela stručnog ispita u narednom ispitnom roku.

Stručni ispit za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju u **decembarskom ispitnom roku 2022. godine** se, po prvi put, polagao elektronski, u skladu sa Pravilnikom o sadržini i načinu polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju ("Službeni list Crne Gore", br. 122/22 od 04.11.2022.).

Naime, sa ciljem prelaska na elektronski način testiranja kandidata, Agencija je u 2022. godini donijela novi podzakonski akt kojim je uredila sadržinu i način polaganja predmetnog stručnog ispita, pripremila bazu podataka – ispitnih pitanja prema programu utvđenom predmetnim Pravilnikom i uvela u upotrebu softversko rješenje za polaganje stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju. Navedeno softversko rješenje se sastoji od baze podataka i aplikacija za kreiranje testova i polaganje predmetnog stručnog ispita, a instalirano je na Ekonomskom fakultetu u Podgorici.

U decembarskom ispitnom roku 2022. godine se za polaganje stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju prijavio 41 kandidat. Na ispit je izašlo 37 kandidata, od kojih je 6 kandidata položilo stručni ispit u cjelosti dok je 5 kandidata ostvarilo status „ispit djelimično položen“ i upućeni su na polaganje dijela stručnog ispita u narednom ispitnom roku.

9. SARADNJA NA UNUTRAŠNJEM I MEĐUNARODNOM PLANU

9.1 Saradnja na unutrašnjem planu

U 2022. godini, u skladu sa nadležnostima Agencije nastavljena je saradnja sa institucijama u Crnoj Gori: Vladom Crne Gore, Ministarstvom finansija, Savjetom za finansijsku stabilnost, Nacionalnim biroom osiguravača, Centralnom bankom Crne Gore, Komisijom za tržište kapitala, Sektorom za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma Uprave policije, Privrednom komorom Crne Gore, Zavodom za statistiku Crne Gore, Ekonomskim fakultetom Univerziteta Crne Gore i drugim institucijama.

U domenu evropskih integracija, Agencija je, u saradnji sa Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori, Ministarstvom finansija i Ministarstvom evropskih poslova nastavila aktivnosti usmjerene na obezbjeđivanju tehničke pomoći i podrške neophodne za dalju izgradnju stručnih kapaciteta u Agenciji, koji su neophodan uslov za ispunavanje završnih mjerila iz Pregovaračkog poglavlja 9, posebno s aspekta kompleksnosti pravne tekovine EU u oblasti osiguranja.

Agencija aktivno učestvuje u pregovaračkom procesu za članstvo u Evropskoj uniji i intenzivno saraduje sa Vladom Crne Gore, Ministarstvom evropskih poslova i kao i sa drugim nadležnim institucijama. Svoje obaveze Agencija realizuje prije svega kroz aktivan

rad na ispunjavanju završnih mjerila u pregovaračkim poglavljima. Predstavnicima Agencije imaju aktivnu ulogu kroz članstvo na nivou ekspertske i ekspertsko-rukovodnog kadra u Radnim grupama koje su formirane za sljedeća Pregovaračka poglavlja pravne tekovine EU:

- PP 4 - Slobodno kretanje kapitala,
- PP 9 - Finansijske usluge i
- PP 17 - Ekonomska i monetarna unija.

Predstavnicima Agencije također učestvuju u aktivnostima u vezi sa ispunjavanjem ugovornih obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, kroz učešće u radu pododbora u relevantnim oblastima pravne tekovine i na sastancima koordinacionih struktura uspostavljenih sa ciljem pripreme strateških dokumenata na nacionalnom nivou za proces pristupanja EU, kao i kroz pripremu priloga iz svoje nadležnosti u svrhu redovnog izvještavanja evropskih institucija, kao što su godišnji Izvještaj Evropske komisije o Crnoj Gori i Program ekonomskih reformi Crne Gore.

Agencija je, 7. novembra 2022. godine, potpisala Memorandum o poslovno-tehničkoj saradnji sa Ekonomskim fakultetom Univerziteta Crne Gore. Memorandumom o saradnji predviđeno je da ANO i Fakultet, na principima partnerstva, transparentnosti, odgovornosti i međusobnog informisanja sarađuju u organizaciji praktičnih predavanja na Fakultetu, praktične edukacije studenata u Agenciji, kao i u brojnim drugim projektima, posebno imajući u vidu zajedničke interese u oblasti razvoja i unapređenja kadrova u oblasti ekonomije, naročito osiguranja.

Polazeći od značaja djelatnosti osiguranja i potrebe da se uloga osiguranja, ključni trendovi razvoja i izazovi koji stoje pred crnogorskim tržištem osiguranja kroz otvoreni dijalog približe studentima, akademskoj i stručnoj javnosti, Agencija je u saradnji sa Ekonomskim fakultetom Univerziteta Crne Gore, u novembru 2022. godine, organizovala Dan osiguranja na Ekonomskom fakultetu. U radnom dijelu događaja održane su dvije panel diskusije i to: "Proizvodi, karakteristike i trendovi crnogorskog tržišta osiguranja" i "Izazovi tržišta osiguranja - kuda dalje?". Takođe, direktor Hrvatskog ureda za osiguranje je održao prezentaciju na temu "Osiguranje katastrofalnih rizika". Za više od stotinu studenata Ekonomskog fakulteta koji su bili prisutni na događaju organizovan je Kviz znanja tokom kojeg su odgovarali na pitanja iz oblasti osiguranja, kroz posebno pripremljenu aplikaciju, a najbolji od njih su nagrađeni nagradama koje su obezbijedile sve crnogorske osiguravajuće kompanije.

Predstavnicima Agencije su u decembru 2022. godine učestvovali na Konferenciji pod nazivom **"Inflacija kao novi (stari) izazov za osiguravače"** u organizaciji Crnogorskog aktuarskog društva, kao i na TAIEX-ovoj radionici na temu **„Further Harmonisation of the consumer protection legislation with Directive (EU) 2020/1828“** održanoj također u decembru 2022. godine.

9.2 Saradnja na međunarodnom planu

U dijelu međunarodne saradnje, Agencija je najveći dio saradnje ostvarila sa supervizorom austrijskog finansijskog tržišta (FMA), Agencijom za nadzor osiguranja Slovenije (AZN), Hrvatskom agencijom za nadzor finansijskih usluga (HANFA), Agencijom za nadzor osiguranja Federacije BiH (ANO) i Agencijom za nadzor osiguranja Sjeverne Makedonije (ASO).

U junu 2022. godine potpisan je Memorandum o saradnji između Agencije za nadzor osiguranja i austrijskog Saveznog ministarstva finansija i Regulatornog tijela za finansijska tržišta Austrije (FMA). Memorandumom je bliže definisana saradnja na osnovama zajedničkog povjerenja i razumijevanja u oblasti nadzora osiguravajućih društava na principima i procedurama najbolje evropske i međunarodne prakse. Između ostalog, Memorandumom je definisano vršenje zajedničkog posrednog i neposrednog nadzora nad osiguravajućim društvima u Crnoj Gori i Austriji, razmjena prakse vezane za nadzor i upravljanje proizvodima osiguranja, tehnička saradnja, posebno u nadzoru IT sistema i istraživanju i analizi podataka o tržištu osiguranja, kao i saradnja u oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma, ograničena na opseg nadležnosti i odgovornosti dva regulatora.

Predstavnici Agencije za nadzor osiguranja Crne Gore, tokom oktobra 2022. godine, boravili su u Beču sa ciljem učešća na sastanku regulatora osiguranja CESEE regiona (Centralna, Istočna i Jugoistočna Evropa). Tokom sastanka diskutovano je o temama od zajedničkog značaja za sve regulatore, kao i o pojedinačnim pitanjima sa ciljem upoznavanja sa najboljom praksom supervizije osiguranja zemalja učesnica sastanka. Crnogorska delegacija je predstavila i moderirala temu "Rastući cyber i IT rizici na evropskom tržištu osiguranja", u okviru koje su predstavljeni ključni izazovi u domenu supervizije, a koji prate rastuće rizike ubrzane digitalizacije i upotrebe informaciono-komunikacionih tehnologija u sektoru osiguranja, kao i budući pravci saradnje u pogledu razmjene znanja i iskustava i informacija o cyber incidentima između nadzornih tijela, sa osvrtom na novu evropsku regulativu koja je u pripremi u ovom domenu.

Tokom boravka u Beču održan je i bilateralni sastanak crnogorskog i austrijskog regulatora osiguranja, a poseban fokus sastanka bio je na poslovanju crnogorskih društava za osiguranje sa austrijskim kapitalom. Osim toga, crnogorska delegacija je sa kolegama iz Austrije razmijenila informacije po pitanju regulative i nadzorne prakse, što će u narednom periodu rezultirati sprovođenjem zajedničkih kontrola, na osnovu ranije potpisanog sporazuma o saradnji dva regulatora.

U decembru 2022. godine predstavnici Agencije su bili u studijskoj posjeti slovenačkom supervizoru osiguranja (AZN) na kojoj su se razmatrale sljedeće teme:

- Supervizorski pristup u primjeni principa proporcionalnosti u vezi sa sistemom upravljanja u društvima za osiguranje; praksa slovenačkih osiguravača kod kombinovanja ključnih funkcija; praktični primjeri različitih vidova organizacije upravljanja;

- Uloga aktuarske funkcije u smislu "koordinacije obračuna tehničkih rezervi" (Art. 48 SII direktive 2009/138);
- Položaj 5. ključne funkcije (distribucija osiguranje - IDD) u organizaciji društva;
- Nadzor nad aktivnostima plasiranje proizvoda osiguranja (IDD, POG uredba), organizacija, dokumentovanje procesa, vrste i izvori podataka, karakteristike po tipovima proizvoda;
- Supervizorska praksa kontrole predugovornog informisanja osiguranika od strane društva za osiguranja.

Predstavnici Agencije su u toku 2022. godini učestvovali i na brojnim međunarodnim skupovima:

- **I Kongres „Actuaires du Monde“** u organizaciji Actuaires du Monde, Agencije za nadzor osiguranja Makedonije i Makedonskog aktuarskog udruženja; Skoplje, Sjeverna Makedonija;
- **Konferencija „11th Annual Insurance Claims Management Summit**, u organizaciji "Uniglobal Events, spol. s r. o., Prag, Češka;
- **Konferencija „9th Travel Insurance Forum“** u organizaciji "Uniglobal Events, spol. s r. o., Prag, Češka;
- **Konferencija „14th Health Insurance Forum“** u organizaciji "Uniglobal Events, spol. s r. o., Prag, Češka;
- **Konferencija „8th Annual Motor Insurance Telematics Summit“**, u organizaciji "Uniglobal Events, spol. s r. o., Prag, Češka;
- **Specijalistički edukacijski program „8th Annual Insurance Risk Management Academy“** u organizaciji Op2M-a; Zagreb, Hrvatska;
- **7. godišnja međunarodna konferencija „Osiguranje između Scile i Haribde“** u organizaciji Agencije za nadzor osiguranja Slovenije (AZN); Ljubljana, Slovenija;
- **XX Međunarodni simpozijum „Savremeni problemi razvoja tržišta osiguranja“**, u organizaciji Udruženja aktuara Srbije i Ekonomskog fakulteta iz Beograda, Aranđelovac, Srbija;
- **XIII Kurs za kontinuiranu edukaciju aktuara i drugih stručnjaka u osiguranju na temu Problemi primjene MSFI 17**, u organizaciji Instituta za osiguranje i aktuarstvo, Beograd, Srbija;
- **„Teorija, praksa i novosti u javnim nabavkama“**-, u organizaciji KVENTUM d.o.o.Poslovno-edukativni centar, Beograd, Srbija;
- **Insurance Europe 12th International Conference**, u organizaciji Czech Insurance Association, Prag, Češka;
- **2nd Zagreb International Conference on the Law of Obligations**, u organizaciji Ekonomskog fakulteta iz Zagreba; Zagreb, Hrvatska.
- **Webinar "Sustainability and Climate Change – what does it mean for risk management in Insurance and Pensions"**, u organizaciji European Actuarial Association (EAA);
- **Webinar "Reflection on the Implementation od IFRS 17"**, u organizaciji A2ii-IAIS;
- **Webinar „Anti-Money Laundering“** u organizaciji Center of Excellence in Finance, Ljubljana, Slovenija.

10. UPRAVLJANJE LJUDSKIM RESURSIMA I INFRASTRUKTURNA UNAPREĐENJA

U Agenciji je na kraju 2022. godine bilo **zaposleno 24 lica** sa sljedećom kvalifikacionom strukturom:

- 8 magistara nauka;
- 14 sa visokom stručnom spremom;
- 2 sa srednjom stručnom spremom .

U skladu sa nadležnostima i ulogom Agencije u finansijskom sistemu, kao i novim zahtjevima u pogledu konvergentne EU supervizorske praske zasnovane na regulatornom okviru koji postavljaju EU direktive Solventnost II i IDD, utemeljenim na prospektivnosti i rizicima, Agencija je nastavila sa kontinuiranim stručnim usavršavanjem zaposlenih u cilju dalje nadogradnje potrebnih stručnih znanja, od čega je manji dio održan u zemlji, a najvećio dio u inostranstvu, pri čemu je jedan dio obuka organizovan putem internet platformi.

Agencija je u 2022. godini nastavila aktivnosti na daljem unapređenju kvaliteta, obuhvata i pouzdanosti nadzornih podataka u cilju kontinuiranog razvoja poslovnih procesa u domenu izvještavanja i istraživanja tržišta osiguranja.

Od uvođenja pune digitalizacije nadzornog izvještavanja 2021. godine, čime je funkcionisanje informacionog sistema dobilo poseban značaj za poslovne procese u Agenciji, kontinuirano se sprovode aktivnosti na daljem unaprjeđenju i zaštiti informacionog sistema Agencije a posebno u dijelu obezbjeđivanja uslova za neprikidan i neometan rad informacionog sistema. Tokom 2022. godine ključne aktivnosti su bile na jačanju IT infrastrukture obezbjeđivanjem redundantnosti dijela kritične IT opreme i komunikacionih servisa kao i na uvođenju alternativne lokacije za oporavak poslovnih procesa (DR) u slučaju neupotrebljivosti primarne lokacije. Agencija je dobila odobrenje Ministarstva javne uprave za host-ovanje informatičke opreme u Disaster recovery data centru za državne organe kojim upravlja ovo ministarstvo pa je u 2022. godini sprovela aktivnosti na opremanju DR lokacije sa odgovarajućom hardverskom, komunikacionom i bezbjednosnom opremom. Zajedno sa Ministarstvom javne uprave započete se aktivnosti na uspostavljanju internet konekcije u DR centru za potrebe Agencije, kao i na povezivanju primarne i DR lokacije Agencije.

U skladu sa Politikom informacione bezbjednosti, Agencija kontinuirano sprovodi aktivnosti na unapređenju zaštite podataka i podizanju svijesti zaposlenih o bezbjednosti informacija. Agencija je u izvještajnom periodu posebnu pažnju posvetila bezbjednosti i zaštiti od neovlašćenog upada u mrežu odnosno zaštiti od sajber napada, pa se kontinuirano vršio monitoring uređaja i softverskih paketa za bezbjednost.

11. USKLAĐIVANJE SA MEĐUNARODNIM STANDARDIMA FINANSIJSKOG IZVJEŠTAVANJA

Agencija za nadzor osiguranja je tokom 2022. godine posebnu pažnju posvetila temi primjene novih Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja i to:

- **Međunarodnog standarda finansijskog izvještavanja 9 - Finansijski instrumenti (MSFI 9)** i
- **Međunarodnog standarda finansijskog izvještavanja 17 - Ugovori o osiguranju (MSFI 17)**, kojim se značajno mijenja okvir finansijskog izvještavanja društava za osiguranje, a čija primjena u Evropskoj Uniji počinje od 01.01.2023.

Agencija je sprovela istraživanje na temu spremnosti tržišta osiguranja za primjenu navedenih standarda, u pogledu raspoloživih kapaciteta i zahtjevanih prilagođavanja i uspostavljanja novih poslovnih procesa u društvima za osiguranje. Rezultati su prezentirani na okruglom stolu, koji je Agencija organizovala na temu izazova u primjeni standarda, i na kome su učešće uzeli predstavnici Ministarstva finansija, Instituta sertifikovanih računovođa Crne Gore i tržišta osiguranja. Takođe, na okruglom stolu su učestvovali i predstavnici Hrvatske agencije za nadzor finansijskih usluga i interdisciplinarne Radne grupe Hrvatskog ureda za osiguranje, koji su prezentirali iskustvo u pripremi za primjenu ovih standarda. Učesnici su zauzeli jedinstven stav da je primjenu MSFI 9 i MSFI 17 na tržištu osiguranja potrebno odložiti do 1.1.2026. godine. Polazeći od principa konzistentnosti u računovodstvenim politikama, a koji je u skladu sa međunarodnim standardima osnovni princip u finansijskom izvještavanju, procijenjeno je da bi istovremena primjena MSFI 9 sa MSFI 17 bila opravdana, posebno zbog značaja istovremene primjene istih principa procjene na sve pozicije u Finansijskim izvještajima. Ovaj pristup je primjenjen i u Evropskoj uniji, gdje je u MSFI 4 propisano privremeno izuzeće od primjene MSFI 9-Finansijski instrumenti, za društva za osiguranje do 1. januara 2023. godine tj. do momenta primjene MSFI 17-Ugovori o osiguranju, a čija je primjena takođe odložena sa 1.1.2021. na 1.1.2023.

Uvažavajući kompleksnost i značajan obim prilagođavanja koji zahtjeva standard MSFI 17, kao i iskustva zemalja EU, te regiona (Slovenija i Hrvatska), u kojima je proces pripreme za primjenu standarda trajao više godina, procijenjeno je da je za kvalitetnu pripremu i primjenu standarda, kako sa aspekta nadzora, tako i sa aspekta društava za osiguranje, neophodno obezbijediti odgovarajući vremenski okvir (od minimum 3 godine) kako bi se sprovele sve neophodne pripremne aktivnosti koje zahtijevaju angažovanje značajnog vremena i ljudskih i finansijskih resursa (procjena uticaja na poslovanje društava za osiguranje, usklađivanje poslovnih procesa, period paralelnog izvještavanja).

Shodno navedenom, Agencija je uputila inicijativu nadležnim institucijama, za odlaganje primjene navedenih standarda do 1.1.2026. godine, koja je prihvaćena u februaru 2023. godine.

12. AKTIVNOSTI NA RAZVOJU FINANSIJSKE EDUKACIJE

Crna Gora, kroz program Belgijsko-holandske konstitucije Međunarodnog monetarnog fonda učestvuje u projektu tehničke pomoći za oblast finansijske edukacije, koji se realizuje uz finansijsku podršku holandskog Ministarstva finansija, dok istim koordinira Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj. U 2022. godini Agencija je učestvovala u pripremi Predloga Programa razvoja finansijske edukacije u Crnoj Gori 2023-2027 kroz rad u *Nacionalnom komitetu za razvoj finansijske edukacije* i *Operativnom radnom timu za izradu Predloga programa razvoja finansijske edukacije u Crnoj Gori*.

Savjet za finansijsku stabilnost je u julu 2022. godine usvojio **Program razvoja finansijske edukacije u Crnoj Gori 2023-2027**, koji predstavlja strateški dokument usmjeren ka podizanju nivoa finansijske pismenosti i promovisanju odgovornog finansijskog ponašanja crnogorskih građana. Predmetnim Programom su utvrđeni prioriteti i strateški ciljevi razvoja finansijske edukacije u Crnoj Gori, sa ciljem obezbjeđenja znanja, vještina i kompetencija crnogorskim građanima kako bi isti uspješno upravljali ličnim finansijama i donosili adekvatne finansijske odluke. Programom su, takođe, definisani mehanizmi za monitoring i evaluaciju, koji će omogućiti redovno praćenje sprovođenja Programa.

U 2022. godini je od strane Operativnog radnog tima pripremljen **Akcioni plan razvoja finansijske edukacije za 2023. godinu** koji sadrži aktivnosti iz domena finansijske edukacije planirane za 2023. godinu zasnovane na prioritetima razvoja i strateškim ciljevima Programa razvoja finansijske edukacije u Crnoj Gori 2023-2027. Predmetnim godišnjim akcionim planom su definisane konkretne mjere i aktivnosti koje će se sprovoditi u 2023. godini, nosioci istih, rokovi za sprovođenje, izvori finansiranja i indikatori uspješnosti.

Predstavnici Agencije su, u okviru aktivnosti koje Agencija preduzima u domenu finansijske edukacije, u aprilu 2022. godine na Ekonomskom fakultetu Univerziteta Crne Gore održali **gostujuće predavanje na temu „Tržište osiguranja Crne Gore – učesnici i proizvodi osiguranja”**. Studenti druge i treće godine Ekonomskog fakulteta koji prate predmete *Finansijska i aktuarska matematika*, *Finansijska tržišta i institucije* i *Aktuarska matematika* su imali priliku da se bliže upoznaju sa: ulogom i nadležnostima Agencije, učesnicima na tržištu osiguranja, trendovima u razvoju crnogorskog tržišta osiguranja i vrstama osiguranja sa posebnim osvrtom na obavezno osiguranje od autoodgovornosti i životna osiguranja.

13. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Agencija za nadzor osiguranja je tokom izvještajnog perioda uspješno sprovela planirane aktivnosti u definisanim rokovima, uz punu posvećenost zaposlenih, menadžmenta i Savjeta, a u skladu sa postavljenim ciljevima. **Shodno preliminarnim podacima sa kraja 2022. godine, sektor osiguranja je u prethodnoj godini poslovao stabilno i profitabilno, pri čemu su sva osiguravajuća društva su bila solventna i likvidna i ažurno su rješavala i isplaćivala štete osiguranicima.** Preliminarni podaci o poslovanju osiguravajućih društava pokazuju da su osiguravači u 2022. godini fakturirali do sada rekordnu premiju osiguranja u iznosu od **108,3 mil. EUR**, što predstavlja rast od 9,6% u odnosu na 2021. godinu, pri čemu je premija neživotnog osiguranja ostvarila je rast za 10,3%, a premija životnog osiguranja za 6,8%. Ukupan iznos riješenih šteta u 2022. godini iznosio je **45,6 mil. EUR** i ostvario je rast od 5,2% u odnosu na 2021. godinu. Agregatna bilansna suma osiguravača na dan 31.12.2022. godine iznosila je **269 mil. EUR**, pri čemu je u obveznice čiji je emitent država Crna Gora uloženo je 64,8% agregatne aktive, odnosno **174,4 mil. EUR**, od kojih je 173,4 mil. EUR plasirano u dugoročne državne obveznice. Ostvaren je pozitivan rezultat iz redovnog poslovanja prije oporezivanja na nivou sektora, u iznosu od **11,6 mil. EUR**, što je za 17,6% više u odnosu na 2021. godinu.

Pored aktivnosti definisanih Operativnim planom rada Agencije u 2022. godini, brojne druge aktivnosti su bile predmet rada i uspješne realizacije od strane zaposlenih, menadžmenta i Savjeta Agencije.

Tržište osiguranja u 2022. godini je potvrdilo značajnu vitalnost, čemu je doprinijelo i odgovorno i proaktivno djelovanje Agencije za nadzor osiguranja kroz aktivnosti koje je sprovodila i sprovodi u cilju održanja stabilnosti tržišta, razvoja djelatnosti osiguranja i zaštite interesa osiguranika.